

سنت عقیده‌نگاری فیلسوفان باستان یونان (با اشاره به دیدگاه هرمان دیلس)

حسین کلباسی‌اشتری^۱، بهناز عقیلی دهکردی^۲

چکیده

پیشاسقراطیان در سده ششم قبل از میلاد، شیوه‌های پژوهش در دو قلمرو علم و فلسفه را پایه‌گذاری کردند؛ نخستین رسالات علمی را نگاشتند و مفاهیم پایه در فرایند استنتاج را شناساندند. با وجود این، هیچ اثر مستقلی از ایشان بدست ما نرسیده و هرچه داریم پاره‌هایی منقول از سخنان ایشان در آثار پسینیان است که هرکدام پاره‌نوشته را در سیاقی متفاوت آورده‌اند. ولی این شیوه همواره در فهم سخن و ارزیابی پیشاسقراطیان کارآیی ندارد. هرمان دیلس با تألیف کتاب عقیده‌نگاری یونانی خود، شیوه‌ی نو در باب عقیده‌نگاری را مطرح ساخت. وی سنت عقیده‌نگاری را به کتاب تئوفراستوس، شاگرد ارسطو، بازگرداند. شیوه دیلس را دانشمندان بعدی - از جمله منسفیلد - نقد کردند. بر اساس نقد منسفیلد، تأثیر منابعی مانند سوفیستها، نظر ارسطو درباره عقیده بر گلچینها و کتابهای آموزه‌ی، سنت سلسله‌نگاری و آثار شارحان بر شکلگیری متون عقیده‌نگاری، چیزی است که در روش دیلس کمتر به آن بها داده شده است.

۱. استاد گروه فلسفه دانشگاه علامه طباطبایی (نویسنده مسئول)؛ hkashtari@yahoo.com

۲. دانشجوی دکتری فلسفه غرب دانشگاه علامه طباطبایی؛ b2dehkordi@gmail.com

تاریخ دریافت: ۹۵/۸/۱۰ تاریخ تأیید: ۹۵/۱۰/۱۹

کلیدواژه‌ها: فلسفه یونان، پیشاسقراطیان، پاره‌نوشته، عقیده‌نگاری، عقیده، شواهد،

آموزه‌ها

* * *

درآمد

پیشاسقراطیان گونه‌یی نو از حکمت را به جهان شناساندند. ایشان بی‌هیچ سابقه‌یی، در سده ششم پیش از میلاد در هیئت حکیمانی پدیدار شدند که میخواستند نه فقط این یا آن رخداد یا سنت یا وضع، بلکه همه چیز را یکباره توضیح دهند. پیشاسقراطیان همچون دانش‌آموزان طبیعت، آغاز به اندیشه (منظم فلسفی) کردند.^(۱) آنان طبیعت را قلمرویی آزاد برای شناخت از راه توانشهای خود طبیعت گرفتند. در تفکر اسطوره‌یی آن عصر، حتی خود مفهوم طبیعت بنحو حیرت‌انگیزی بی‌پیشینه بود، اما آثار پیشاسقراطیان که نخستین رسالات علمی را نگاشتند و مفاهیمی را که اکنون بدیهی میدانیم بی‌نهادند، با گذشت زمان از دست رفت و آراء ایشان با پیشرفتهای بعدی در ابهام فرو رفت. با این حال، از دوران باستان به اینسو، پیشاسقراطیان بنیانگذاران راه جدید اندیشیدن دربارهٔ جهان^(۲) و ارتباط با جهان شناخته شدند.

آثار پیشاسقراطیان: پاره‌نوشته‌ها و شواهد

پیشاسقراطیان در نوشتن پیش‌رو بودند. آناکسیمندر اگر نه نخستین، از زمره نخستین اندیشمندانی بود که دیدگاه‌هایش را در زمانی که خواندن در یونان نسبتاً هنری تازه و مصالح نوشتن نیز گران‌بها بود، به نثر نوشت. بواقع رساله‌های او گونه‌یی کاملاً نو از نثر را بنا نهاد که بعدها بنام *درباب طبیعت*^۱ شهرت یافت. این عنوان در پایان سده پنجم، هنگامی که نام‌گذاری برای کتابها متداول گردید، آشکار شد.^(۳) اما در عین حال نشان از گونه‌یی کیهان‌شناسی/کیهان‌بن‌شناسی^۲ دارد که فیلسوفان

1. *peri phuseōs*
2. *cosmogony*